

О.В. Гладкий, д-р геогр. наук, проф. (КНТЕУ, Київ)

Т.В. Мірзодаєва, канд. екон. наук, доц. (КНТЕУ, Київ)

ОСОБЛИВОСТІ СЕРТИФІКАЦІЇ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЇ ВИДОВОГО РОЗМАЇТТЯ ТУРИЗМУ

Існують різноманітні види туризму, залежно від категорій самих туристів, їх цілей та об'єктів відвідування. Згідно із Законом України «Про туризм» виділяють наступні види туризму: дитячий; молодіжний; сімейний; для осіб похилого віку; для інвалідів; культурно-пізнавальний; лікувально-оздоровчий; спортивний; релігійний; екологічний (зелений); сільський; підводний; гірський; пригодницький; мисливський; автомобільний; самодіяльний тощо. Науковцям, які готують свої наукові роботи, обов'язково слід з'ясувати онтологічну сутність кожного з цих видів туризму приналежно до конкретного туристичного підприємства, організації чи території, які досліджуються в науковій роботі. Необхідно відділити ті види туризму, що розвинені на даній території, або на яких спеціалізується конкретна організація дослідження (туроператор, турагентство, посередницька структура тощо) в залежності від об'єкту. Проаналізувавши таким чином туристичний профіль свого об'єкту дослідження, доцільно чітко розділити спеціалізовані види туризму на основі наявних туристичних ресурсів, вікового, професійного, культурно-релігійного, освітнього складу туристів, їх смаків і уподобань, цілей подорожі, цінового сегменту платоспроможності, панівної категорії. Всі ці моменти істотно впливають на вибір стратегії формування інноваційного продукту на ринку міжнародного туризму, оскільки визначають пріоритетні напрямки діяльності туристичного підприємства (або окремого туристичного регіону), механізми формування попиту на туристичні послуги, цінову політику, особливості формування прибутку підприємця.

Так, дитячий і молодіжний туризм охоплюють специфічний сегмент туробслуговування, який істотно обмежений в часі (відбувається під час канікул) та характеризується переважанням активних видів відпочинку (пізнавальні екскурсії, дитячі табори, робінзонади, пішохідний туризм, велосипедний туризм, спелеотуризм, водний туризм, рафтинг, каякинг, альпінізм, скелелазіння, маунтінбайк, лижні прогулянки, сноубординг, теніс, гольф, катання на роликах, біг підтюпцем, кінні прогулянки, рибалка, полювання, скейтбординг, кайтинг, віндсерфінг, стрибки з парашутом, парапланеризм, водні лижі, автоперегоони, мотогонки, геокешинг). Він

тісно пов'язаний із спортивним туризмом, а також із підводним, гірським, пригодницьким, мисливським, автомобільним, самодіяльним. Хоча останніми видами туризму часто користуються і люди літнього віку, які мають більше часу на здійснення туристичної подорожі.

Зовсім інший профіль та провідні види туризму будуть представлені для категорії для осіб похилого віку та інвалідів. Він має переважно лікувально-оздоровче призначення, може забезпечуватись державою в рамках соціальної допомоги літнім особам та особам, що мають різні групи інвалідності. Інколи цей вид туризму називають інклюзивним, тому що він пов'язаний з істотним обмеженням можливостей туристів пересуватись по туристичному маршруту та користуватись різноманітною туристичною інфраструктурою. Інклюзивний туризм включає наявність спеціальних зручностей, створених для інвалідів на пляжах, в готелях і транспорті, особливо важливо для інвалідів на візках, відпочивати, їздити на екскурсії, нарівні зі здоровими людьми.

Культурно-пізнавальний та релігійний туризм не має суттєвих вікових та фізіологічних обмежень, як попередні види туризму. Він пов'язаний із відвідуванням видатних пам'яток природи, історії, культури, архітектури, а також із відвідуванням місць, де народились видатні постаті, культурні, політичні, військові діячі чи відбулись видатні події, з ними пов'язані. В варіанті релігійного туризму це отримало характер та специфічні риси паломництва до святих місць.

Сутнісні ознаки екологічного (зеленого) і сільського туризму доволі часто плутають. Якщо перший пов'язаний із відвідуванням природних недоторканих людиною та, часто, природоохоронних територій, до другий – присвячений відвідуванню сільської місцевості та має на меті поринути у сільський побут, відчути етнічний колорит й традиції села, скуштувати сільських страв, навчитись виконувати сільську роботу (з догляду за свійськими тваринами, наприклад) тощо.

Кожен з наведених видів туризму має розроблений та ретельно підготовлений сертифікат стандартизації в рамках ISO (International Standards Organization). Ця організація розробила загальноприйняті стандарти туристичного обслуговування та розвитку туристичної індустрії, а також окремих видів туризму та сервісів, що пропонуються в їх межах. Ось лише декілька подібних прикладів: ISO 13810:2015 (en) – стандарт сервісу промислового туризму, ISO 21101 – стандарти пригодницького туризму, ISO 18513:2003 (en) – стандарти готельного сервісу в туризмі, ISO 13009:2015 (en) – стандарти пляжного туризму, ISO 17680:2015 (en) – стандарт використання процедур таласотерапії в

лікувально-оздоровчому туризмі, ISO 14785:2014 (en) – стандарт розробки інформаційних офісів та рецепшнів в туризмі. Більш детально про стандарти в галузі туризму можна дізнатися за посиланням. В науковій роботі слід обов'язково враховувати попередньо розроблені стандарти в галузі туризму різного профілю. На їх основі науковці-дослідники можуть розробити ефективну стратегію формування інноваційного продукту на ринку міжнародного туризму, а також запровадити необхідні стандарти для досягнення конкретних результатів від її реалізації. Стандарти ISO мають складати основу для визначення сутнісних характеристик розвитку певного виду туризму в рамках обґрунтованого науковцем об'єкту дослідження.

Для прикладу, розглянемо стандарти ISO, що стосуються особливостей організації сільського туризму. В міжнародному стандарті ISO 18513 «Туристичні послуги. Готелі та інші засоби розміщення туристів. Термінологія» виділяються такі засоби розміщення туристів в сільській місцевості:

1) приміський готель – заклад розміщення в сільській місцевості, де пропонуються харчування та напої і є можливість розміщення;

2) фермерський будинок – розміщення на сільськогосподарській фермі;

3) фермерський гостьовий будинок – розміщення на фермі з організацією харчування на базі фермерської продукції.

Якщо брати за основу класифікації засоби розміщення, закріплені в міжнародному стандарті ISO 18513, то можна виділити декілька типових моделей саме для сільського туризму:

– розміщення на фермах і в садибах в одному будинку з господарем (окрема кімната із зручностями) – практикується в більшості країн;

– апартаменти в одному будинку з господарем або в комплексі будівель на території садиби (агроз господарства) – практикується в більшості країн;

– оренда цілого будинку/котеджу – практикується в більшості країн;

– номер в сільському готелі – практикується в більшості країн;

– розміщення в історичних будівлях в сільській місцевості або невеликих містечках – практикується не у всіх країнах;

– розміщення в наметовому містечку на території садиби або приватного кемпінгу – не у всіх країнах розглядається як сільський туризм;

– розміщення в кемпінгу при спортивних об'єктах, що спеціалізуються на активних видах спорту (кінний спорт, велоспорт, теніс, плавання і т. д.) – не у всіх країнах розглядається як сільський туризм;

– розміщення в стилізованих під традиційне житло, але обладнаних всіма зручностями, окремих котеджах приватного туристичного центру, що пропонує повний пакет туристичних послуг і спеціально побудованого в сільській місцевості з унікальним ландшафтом – практикується не у всіх країнах.

Як видно, сутнісні характеристики туризму глибоко вирізняються за видами. При написанні наукової роботи слід обов'язково враховувати видове різноманіття туризму, специфічні якості та властивості кожного виду, розрізнити їх профіль, функціональне призначення, зв'язок із специфікою туристичного контингенту та профілем конкретного підприємства и території, що виступають об'єктами дослідження. Саме в цьому і розкриваються специфічні риси досліджуваного об'єкту наукового пізнання. Саме ці аспекти покладено в онтологічне розуміння сутності видового розмаїття туристичної діяльності.

Дослідження сутнісних характеристик та еволюції розвитку туризму за видами є невід'ємною складовою частиною роботи науковця-дослідника в рамках теоретико-методичного аналізу особливостей формування інноваційного продукту на ринку міжнародного туризму. Засновуючись на першоджерелах класиків туристичної думки, відштовхуючись від праць сучасних науковців та практиків, досліджуючи особливості чинного законодавства, норми і засади сертифікації та стандартизації різних видів туристичної діяльності, а також вивчаючи документи міжнародних організацій, форумів, конгресів, декларацій і хартій, включаючи світовий досвід управління туристичним бізнесом різноманітних комерційних організацій науковці можуть розробити ефективний та дієвий інструментарій формування інноваційного продукту на ринку міжнародного туризму. Врахування всіх вищезгаданих да детально охарактеризованих складових частин сутнісних характеристик та еволюції розвитку туризму є запорукою успіху на шляху підготовки та написання наукової роботи, що буде відрізнитись неабиякою новизною, актуальністю, практичною значущістю, суспільною та комерційною привабливістю.